

KONRÁD GYÖRGY

ÁSATÁS

DIGITÁLIS IRODALMI AKADÉMIA

© PETŐFI IRODALMI MÚZEUM • BUDAPEST • 2019

Részlet

1.

Falevelek szélben

[...]

Handzsáros mama

Hidegen hagynak az ijesztő képzelődések a jövőről, majd bajoskodom a csapásokkal, ha elém állnak. Túl minden neheztelésen, itt többleterők támadnak bennem, és kevés alvással is éber vagyok. Itt nem kell sem nekem, sem másnak valami mássá válni, mint ami, és nem kell az olvasóimat átalakulásra biztatnom. Ez nem átmeneti társadalom, ez a város jó magának, alakul és alakítja magát, nem kell semmi máshoz hasonlúnia, mások hasonuljanak őhöz. New York nem tud elmaradni a versenyben, a különössége fenntartja, életképes, mert az emberek idejönnek, és mind többen akarnak idejönni. Itt van az orrom előtt egy nagy csokor az emberiségből. Nem bánám, ha a gyerekeim innen is tudnák látni a világot, azzal a magabiztossággal, ami itt adatna meg nekik, természetesen nem úgy-ahogy elfogadott kisebbségként. Itt jól ülök fel a bárszékre, itt nem kell magamat igazolnom, és élvezhetem a tisztánlátás távlatosságát. Ma így van, és holnap? Ki tudja? Meghibbanás ellen senki sincs biztosítva, nincs olyan bölcs nép, amely ne tudna egyszer csak megzavarodni. Provinciális fatuskó vagyok, komikus, hogy otthon annyi embernek sértette a szemét ez az én satnya kis mondenitásom. Esőben a Negyedik utca vizes kövezetén az autóreflektorok előrevetett fénytüskéje hosszabb, talányosabb. Utcánk fénysora kampós arany sétatob. Átvág rajta három sugárút autófolyama. Szemben az egyik tűzfalon fénykarácsonyfa vibrál. A világ tetején vakációzom, közéleti-morális indíttatásaim nullfokon. Tegnap egy kínai vendéglőben a ropogós szerencsesütibe rejtett rózsaszínű cédulácska azt jósolta, hogy holnap a világ tetején fogsz ülni, és legott így is lett. Délelőtt a parkban olvastam, a sárga pad alatt mókus futott át, nyolcan végtelen lassúsággal áthelyezték

a súlypontjukat az egyik lábukról a másikra. Egy sokgyermekes anya fényes handzsárt forgatott igen lassan, majd hirtelen suhintásokkal a feje fölé. Adtam negyeddollárt a már ismerős koldusdámának, azt mondta, értékeli az adományt. Egy fekete ember a Washington Square-en, a diadalkapu alatt azt állítja, hogy 2000-ben mind meghalunk. *Van, aki előbb is, szögeztem le. Helyeselt, persze, persze, de utána nem! Maga ezt a 2000-es évet nagyon a fejébe vette*, mondtam. *Addig mindenki, erősködött a hirdető, és utána jöhet egy másik élet. Miért másik? Nekem ez is megfelel*, így akadékoskodtam. *Nekem nem felel meg*, mondta, és elvonta rólam a figyelmét. Közben cigarettázott, és az emberek feje fölé néz. Doug csúcsos kalapban, rózsaszín szemüveggel közeleg másfél órás késéssel. Kába vagyok az álmoasságtól, Doug hajnali négyig itt volt, több üveg whiskyt elfogyasztottunk. Doug szereti azt mondani magáról, hogy ő hivatásos zavarkeltő. Mindazonáltal kifinomultan udvarias. **Eörsi Pista** telefonált Londonból, este itt lesz, New Yorkban, gyere, mondom, éppen vacsoravendégség lesz. Jutka spenóttal töltött gombát és marengói borjút fog adni. Közeledik a karácsony, töltött káposzta is lesz és diós-mákos bejgli, természetesen.

[...]

2.

Öreg erdő

[...]

Vernissage

Itt van a Koronában, a kiállítóteremben Balla Margit kiállítása. Lemegyek, kiszállok a liftből, a terem zsúfolva, egy orvos az ajtóban: Hallottad? Gáli Jóska meghalt, itt, a felesége kiállításán, egy órája. Ötvenhétben Gáli, amikor kihirdették a halálos ítéletét (a többiek balhóját is magára vette), fölnevetett: ő ezt már megjósolta, és még a kihallgatója sem hitte el. Kegyelmet kapott. Szabadulása után már olyan súlyos szívbeteg volt, hogy némelykor ölben vitték a barátai, **Eörsi István** különösen. Vékony, kopasz tojásfej, zsidós szívmeleg. Auschwitzban a régi foglyok agyon akarták ütni a fürdőben, mert nem volt körülmetélve. Felesége most nem fogadta a gratulációkat képeiért, a falakon csak a karmos, szúrós tollazatú madarak fogadták a vendégeket. A szállodaparkban ez a párás borongás okozza, hogy a kert zöld gyepe és a sárga nárciszok annyira

beleivódnak a szemünkbe. Nyáron, csillagos éjszakán látjuk az égen áthúzó kémholdakat. Búcsúeste, talán jön valami baleset, talán elmúlik a boldogság, az pedig nem udvarias, ha szomorú házigazda hív vendégeket. Az a jó ebben a Korona Szállodában, hogy van benne minden, étterem, kávéház, bár, uszoda, orfeum, és kert is a tetőterazon, ahol időnként furcsa alakok sétálnak. Most ismét az a széles karimájú, fekete kalapos férfi, akinek lányosan szép arca van, és négykézláb illegeti magát a kutyuskái előtt, akiket pórázon vezet. Főlegyenesedik, rágyújtunk, a magasba nézve szívjuk a füstöt a tetőterasz mellvédjéhez támaszkodva. *Mélyen a dolgok alatt, és magasan fölöttük, ez a jó abban a felhőkarcolóban, amelyet néhány korty füsttel belehelünk, nemde?* – kérdi a kalapos ismeretlen. Bólintó egyetértésem láttán néhány kérdést intéz hozzám. *Apádat, anyádat tiszteledd?* Nagyon. *Gondolsz az Örökkévalóra, aki egyetlenegy?* Jártamban-fektemben gondolok. *Nem három?* Nem, egy. Mindenki és minden. *Öltél?* Nem. *Paráználkodtál?* Igen. *Hazudtál?* Igen. *Írásban is?* Úgy nem. *Loptál?* Nem nagyon, polgár vagyok. *Priusz?* Több ízben részesítettek ügyészi figyelmeztetésben államellenes izgatás miatt. Csak ez. A börtönt megúsztam, kis letartóztatás. *Állásod?* Nincsen, írásaimból élünk. Egyébként mind királyok vagyunk, erős vagy gyenge kezűek, tehetségesek vagy tunyák, messzirelátók vagy hanyagok. Nekem is megvan a királyságom, nem száműzetésben élek, enyém az, ami megtörtént velem.

[...]

Kérdezd, olvasd Végel Lászlót, nem bánod meg

Látom Végel Lászlót egy nagy táskával, bárhova megy, letelepszik az új szobában, és kicsomagolja a Duna utcát, Újvidéket, Vajdaságot, Délkelet-Európát, és az írógépét, amely elé bárhol oda tud ülni. Minden valószínűség szerint vele van a bajsza is, amelyet szerfelett mulatságosan tud mozgatni. Másoktól eltérően, akik leginkább csak a szájukkal beszélnek, Laci sokat bíz a bajuszára, a fintoraira, arra a kis csendre, miközben markába fogja és megdörzsöli az arcát, amely szünetecske módot ad rá, hogy az adott és lehetséges nyelven akár néhány szóval elmondja a velejét annak, amit gondol. Mindenfajta édes és savanyú mosolyok fűszerezik meg a bölcsességét, íme a bizonyosság valahány közös barátunk előtt, hogy én Végel Lászlót igen éles elméjű és tisztánlátó embernek látom. Kényesnek is, akit nem könnyű etetve félrevezetni,

várjunk csak, meggondolja, lehet tőle magyarázatot, megfontolt véleményt és tanácsot kérni. Ha valamit elvet, azon sietve túteszi magát, érti a viszonylagosságokat, az arányokat. A hajdani Jugoszláviában az aránylag csekély lélekszámú magyar kisebbség handabandától mentes, korrekt szószólójaként rendelkezett tehát az egészre néző áttekintéssel. Végel lehetett volna az egész térség doktori konzíliumának tisztelettel meghallgatott szóvivője. *Sine ira et studio*, minden személynek, minden népnek megadja a tisztos figyelmet, a méltányolást, nem mondom, hogy részrehajlás nélkül, mert odahajol minden részhez. Szívesen választanám minden testületben elnöknek, nem fecsegne badarságokat, még a keze is értelmes bájjal és kivált a hölgyközönséget lekötően gesztikulálna, pedig szereti használni a kifejezésnek ezt a tízágú eszközét. De azért nem bíznék rá közfunkciót, hogy ne húzza el az írástól, mert az megy neki a legjobban, abban van igazában otthon, mert a vádlott és a vádló, a tanú és a bíró mind helyet foglal a lelkében. Minden azt szolgálja, ami az írógépébe kerül, lenyel egy találkozást, egy várost, és kijön a szöveg. Végelben többek között a jókedvű és makacs individualistát tisztetem, aki, ha kérdik, nem vár semmilyen főnök, semmilyen testület szavaira, vannak saját szavai a területen kívüli, hazátlanított, de mégis hazaszerető ember körültekintéséhez. Szabadkán ültem egyszer helybeli magyarokkal, dohogtak az újvidékiek ellen. Fogtok ti még, barátaim, Végel Lászlóban többet is látni, szabadkait is akár. Amiként ebben a névben is: *Tišma*, benne van Újvidék meg még mennyi minden. A kilencvenes évek elején, amikor a Nemzetközi PEN a széteső Jugoszláviával bajoskodott a leginkább, belecsöppenne az elnöki szerepbe, de meglehetősen tanácstalanul, Végel Lászlótól tanultam a legtöbbet. Alighanem így voltak vele többen, budapesti íróársaim is. Közülük **Eörsi Istvánt** és Esterházy Pétert Végel nem mulasztotta el fölhívni, s hogy a hívottak egyike én voltam, jóleső bizonyosága annak, hogy tudtunk egymással jól beszélgetni. [...]

3.

Sétabot

[...]

Baráti integetés a nyolcvanéves Csoóri Sándornak

2010. február 8. Jó kép volt a múlt pénteken a Petőfi Múzeumban az előadói asztalra könyökölve látni Csoóri Sándort, a mikrofon és a köszöntő személy odább állt, Sándor mellett azonban a széken a legkisebb fiúunoka üldögélt elégedetten, már befutkározta a termeket, ősz fejek követték váratlan iramodásait. A gyerek természetesnek tartotta, hogy a nagyapját ünneplik, és hogy ebből a jóból, amely már kezd egy kicsit unalmas lenni, ő is kiveheti a részét. Az is természetes volt, hogy 1956-ban Sándor, az *Új Hang* egyik szerkesztője az Írószövetség házában az ételszagú forgatagban is benne volt, némelyik örvénylés közepén állva, és hogy amikor szinte megörökölttem a harminc-egynéhány évesektől a húsz-egynéhány évesek javára az *Életképek* című irodalmi és politikai folyóiratot, mert az *öreg*ek forradalmi lendülettel mind magasabb polcokra hágtak, s a miénknek Ács elvtárs (sajnos a keresztnévére nem emlékszem), a Lapkiadó Vállalat jóindulatú igazgatója ötvenezer példányos, ofszetnyomású megjelentetést ígért, férfias megfontolásból, és nem azért, mert a géppisztolyomat az esernyők mellé akasztottam a fogasra, s hogy amikor az a kérdés is szóba került, hogy ki szerkessze a lapot, az imaginárius szerkesztőségben automatikusan helyet foglalt Csoóri Sándor, **Eörsi István**, Kamondy Tóth László meg én is. Az is szóba jött, hogy főszerkesztőül Örkény Istvánt kérjük föl. De hogy Sándornak mint oszlopos tagnak benne kell lennie, ez axióma volt. Magától értetődő volt, hogy a dolgokat Csoórral is megbeszéltük, hogy mást ne említsek, mint az én látóköröm kisebb-nagyobb eseményeit, és hogy ő is megjelent a jelképesen fontos eseményeken, hogy az ellenzék monori találkozója, vagy az írószövetségi zajlások nem történhettek az ő közreműködése nélkül, hogy a tiltakozó nyilatkozatok aláíróinak a névsorában az övé is szerepelt, hogy nemzet, politika és irodalom háromságából a harmadikban az ő arcéle kiemelkedő volt. Ha meghirdették, hogy ő fog szólni a diákokhoz, a terem biztosan megtelt. De menjünk hátrébb, a szerényebb kezdetekhez: a Belvárosi kávéházban, majd a Metropolban, ha Csoóri Sándor és Hernádi Gyula is megpillantható volt az írók asztaltársaságában, akkor a kör majdnem kerek volt, de persze még egy tucat név díszítette a tortát, amelyek közül az ifjú Orbán Ottóé mind láthatóbban fényeskedett. Ám ha a két Miklós, Mészöly és Jancsó is megjelent, és ha az akkor éppen csak gimnazista Levendel Julika is önérzetes tagja volt az igaziak klubjának, úgy érezhettük, hogy jó társaságban vagyunk. Sándort akkoriban, ha jól emlékszem, megérintette a modern francia és angol költészet, ki mit olvasott, szóba hozta, lábhoz tett táskákból gépelt kéziratok bújtak ki, a válasz gyakran elismerő

biccentés volt, se hódolat, se ledorongolás, de annál bővebben jött a csipkelődés meg az ugratás. Akkor ez még helyénvaló volt.

[...]

Eörsi Istvánról

2005. Ma hajnalban meghalt **Eörsi István**. Hozzá kellene tennem, költő, ezt tartotta a legfontosabbnak, továbbá elbeszélő, esszéíró, szatirikus, színházi ember, közíró, sarkantyú az állam vékonyában, republikánus, ironikus, sportember, mindennapi versenyző és bajnok, hűséges és hűtlen férj, szerető és apa, egyre inkább apa, és nagypapa is, megbízható barát, bökdösős, antiszentimentalista szentimentális, kisfiú, és férfi a talpán, aki csak azért is mindig megmondja, akire sokan megharagszanak, bosszúból semmibe veszik, elfelejtik, úgy tesznek, mintha megunták volna, pedig csíp, amit mondott, abban van valami, nekem azt mondta, már eleget írtál a cenzúráról, menjél túl rajta, ő spontán, vagy eltökélt derűvel túlment rajta, például a márianosztrai börtönben, ahol a fegyőrök vizsgáló sorfala között meztelenül kellett elhaladnia: ha nekik ez kell, legyen, talán még viccelt is, ő pucéron is **Eörsi István**. Más ötvenhatos elítéltektől tudom, hogy a zárka öröme volt, vele a jókedv beköszöntött a depresszióba, a humora, a kedélye a halálra készülő Lukács Györgyöt is felvidította, talán csak ő, mert nem akart semmit, szerette és csodálta öreg tanárát, és nem lett volna olyan elvi ok, amely a megtagadására készíthette volna, noha elvlovag volt, nyargalt, akár egyedül maradván is Rocinantéján. Örülök, hogy kereken hétszer nyargalt nekem is, ő számolta, de nem érdemesített több csapásra, mert abban sem volt biztos, hogy olvasom, de azt meglátta, hogy nem haragszom csöppet sem, sőt, jó egészsége jelének láttam, és azt gondoltam, amíg bokszol, addig jól van, edzett formában, de az az igazság, hogy akkor is tudott még bokszolni, inkább legyintgetősen, elégikusan, amikor már a sarkában volt a halál, amikor a nagy tréfamester már a fiát, Jánost gyászolta, akinek a betegségét, a leukémiát, és ahogy ő mondta, Leukémia kisasszonyt órá is rámérte a sorsa. Gondolhatnám, hogy magára vette, mert bár sokan haltak körülötte, de hogy a fiú az apja előtt menjen a sírba, ezt az ősi abszurdumot nagyon nehezen viselte, és körülvette az utolsó, a *Véggjáték* című munkájának a filozófiai hangulata. A bibliai Jób metaforájába költözött át, a feloldhatatlan, a helyrehozhatatlan veszteség, a megszépíthetetlen halál arcába nézve, volt benne elkomorodás, de fegyelem és elegancia is a szenvedés elviselésében. Nézett ránk egyre soványabban, komolyabban az öreg **Pisti**, aki mögött ott volt egy sereg szerelmi kaland és házibulirendezés minden szilveszteréjjel, de amikor

egyedül volt az Erzsébet hídra néző lakásában, akkor a megmaradt kisebbik fiú, László, a régi barátok, nők és férfiak (nem sokan), hozták a meleg levest, a törődő szeretetet, és mindinkább az ámulatot a természeti csoda láttán, hogy lábhoz tett és újra meg újra elővett computerrel várja a véget, és csak azért is egy nappal megelőzi, és átadja kiadójának, Kőrössi P. Józsefnek az utolsó kéziratot, ahogy az irodalom utóvéd váróréhez illik, a mesterség atlétájához, a bohóckodó sztoikushoz, a száguldozó moralistához, aki még elgyengülve, lázasan is maga vezeti az autóját.

A halál angyalát nem sikerült ledumálni

Ment a kedves színházba, Kaposvárra, hogy még benne legyen a baráti együttesben, ahol mindenre képes volt, darabíráásra, fordításra, újrafordításra, dalköltésre, sőt, ha hagyták, rendezésre is, ez az állandó készség bővült el, hogy áll a kaland elébe, el kell menni egy tragaccsal, átlumpolt-virrasztott éjszakák után valahonnan valahova, messzire, ő a sors markába csap, kiteszi a bal kezét az autó ablakán, hogy a szél hűtse, és ő ébren maradjon, felujjong, *most majdnem meghaltunk*, hála istennek csak majdnem, ő a veszélyt a legpompásabban, az utolsó, lélegzetelállító pillanatban kikerülte, *mert tudod, Gyuri, én nagyon megbízhatóan vezetek*, és ebben a pillanatban, durr!, behátrált egy villanyoszlopba. Máskor, havas úton egy arra haladó sofőr lát egy felfordult kocsit, próbálja kideríteni, hogy él-e még benne valaki, **Pisti** rikkant rá tótágast, mintha régi ismerőst üdvözlne. Amikor a rendőrségen faggatták még a régi rendben, hogy hova lett egy bizonyos bűnös kézirat, Harasztié, ahelyett, hogy megmondaná, azt felelte, hogy elvesztette, ott hagyta egy telefonfülkében, készségesen tudatta, hogy melyikben, keressék, és amikor a börtönből kijövet a bölcsek megdorgálták, hogy miért megy mindig fejjel a falnak, **Pisti** a lehető leglogikusabb választ adta: *Nem én megyek neki, a fal jön nekem*. De nem csak **Eörsi** volt leleményes küzdő, a fal is tud lenni rugalmas, átalakul gumivá, néma köddé, semmibevétellé, lepöccintéssé, amit ez a vigyori kopasz mond, azt eleresztik a fülük mellett, hadd mondja, írásra, harcra készen, a békebontó csak akkor kap elismerést, amikor már nem sokáig húzza, akkor már jobban odafigyelnek rá, mert minden szónak hosszú árnyéka, visszhangja van, és már mind többet jelent önmagánál, de erre a többletjelentésre ritkán és kevesen érnek rá odafigyelni. Sokan szerették, azt hiszem, kevesen gyűlölték, és aki ismerte, olyasmit érezhetett, hogy micsoda dolog ez, **Pisti**, te, aki az életkedvet hozod a táskádban kolbász és pálinka mellett, azonkívül lebonyolítasz még számos telefont, rohangálást, és magadra veszed a nyugodni még éjfélkor sem tudást, te adnád fel, öreg cimborá? Most utólag

nem hallgatom el, csodáltam ezt a vígságot a vesztésben, a talpra állásban mester keljfeljancsit, és aranyosnak találtam a dűnnyögő aggodalmát is, hogy mikor az előszobánkban kérdésére, hogy ki dumál odabenn?, azt mondtam, hogy itt van Gazsi is (Tamás Gáspár), akkor a friss vendég elkomorult, és azt dűnnyögte, *lehet, hogy ezt nem tudom ledumálni?* De **Pisti** megtette a magáét, döntetlen volt, megosztottak a társaság figyelmén, győzték két lábon járó irodalomként fáradhatatlanul, és bár igaz, hogy legvégül a halál angyala nem hagyta magát ledumálni, **Pisti** mégis acélos szellemmel folytatta, és egy elmélyült zárótétellel lezárta a maga párhuzamosát, életét és irodalmát, amelynek tanulmányozásához az ifjú érdeklődőknek bátor empátiát kívánok.

[...]

Tőlünk nem szoktak félni

Adott a kényszeresség, hogy minden kérdésessé válik, tudva bár, hogy az írás kaland, amiért persze fizetni kell. Aki elszánja magát arra, hogy megírja, amit gondol, az föltehetőleg kalandor lesz, a maga módján. Rákényszerül arra, hogy minden lehetőséggel számot vessen, mint egy merénylő. Az értékek senki földjén élünk. Liberális értékrendhez liberális gyakorlat kellene, de a tényleges gyakorlat valami más. Az államszocializmus ideológiája süllyedőben, a liberális demokrácia távlatát még nincs itt. A hajósinas nem rikongat az árbóckosárban, hogy: Föld! Föld! Mindazonáltal lehetséges, hogy érdekes évek jönnek. Nem lehetetlen, hogy a zavaros oldat egyszer csak kristályosodni kezd. Ha itt valami lesz, akkor az azért lesz, mert a közép-európai emberek nem igazán beletörődőek. Meg vannak győződve arról, hogy többre hivatottak, hogy jobb sorsot érdemelnek. Az emberi méltóság feltámadásának hullámai itt koronként viharos erejűek. Felzúgnak és elcsitulnak. Habár a demokratikus kísérletek rövid életűek, tehát sikertelenek voltak, egy sem volt hiábavaló. Visszatartott energiává válnak, ami esetleg valamelyik későbbi nemzedékben tör fel halmozott erővel. Az embereknek ezen a tájon dönteniük kell, akkor is, ha nem keresik maguknak a bajt. Nem én megyek fejjel a falnak, a fal jön nekem, ahogy **Eörsi István** mondta mentegetőzően. Botcsinálta hősök. Ki szeret hős lenni? Hasonló helyzetbe rendes, nyugati ember nemigen kerül. Elég sok érdekes, intenzív ember vándorolt innen szerte a nagyvilágba, maradtak is néhányan. Fehérek, itt lakunk Nyugat-Európa tőszomszédságában, hozzávetőleg ugyanabban a kultúrkörben, kirándulás a félmúltba, közeli egzotikum. Ez a kelet-nyugati relativizmus a furcsaságunk. Tudjuk nézni a dolgokat erről is, meg arról is, elég lucidusan, hogy azt ne mondjam, cinikusan. Egyszersmind azonban

Nyugaton szokatlan pátosszal is. Egyik-másik látogatónk azt mondja, hogy itt jártában talált valami olyasféle meleget, amire ő mintha egy előző életéből emlékezne. Itt-ott földerengett előtte a sietségmentes jelenlét filozófiája. Sok élőszó, ha tetszik, fecsegés. Ebből a ki nem nyomtatott és le sem írt orális irodalomból valami lecsapódik a könyveinkben. Itt vagyunk Európa földrajzi közepén, innen is lehet szemlélni az életet, a kisvilág beltenyészetét. A kiscsaládét és a nagycsaládét, régóta ismerjük és számontartjuk egymást, furcsa ez a szorosság és hevesség. Kis térre szorultunk össze, nincsenek birodalmi mániáink, innen rajzunk ki a nagyvilágba, ide szállingózunk vissza, semmi más nem maradt, csak ez a képzeletbeli és bántalmaktól sebzett összekapaszkodás. Nem vagyunk világtörténelmi népek, tőlünk nem szoktak félni. A mi földünk nem olyan téres, a mi lelkünk nem olyan széles, mint az oroszoké. Nyugati gúnnyal nézzük a keleti inerciát.

[...]

Düdolni támadt kedvem

Ültünk a földön Párizs huszadik kerületében teák és Sidi Brahim vörösbor mellett, fű is volt, és ringlópálinka, Mirabelle. Krassó Miklós versenyre kelt minden más hanggal, asztal alá beszélt mindenkit, ha más is mondta a magáét, például Sipos Gyula vagy **Eörsi Pista**, nem hagyta abba, tudott pazar lélegzetvételi technikával úgy beszélni, hogy közben hallgatta is a többieket. Én alighanem álmos voltam már, mert eltérően a etársaságtól, amelynek tagjai szégyentelenül bírtak délig aludni, én már reggel hétkor, de legkésőbb nyolckor kikecmeregtem az ágyból, és a tető alatt egy olvasólámpa fénykörébe zárkoztam. Ez volt a hivatalom, egy füzet, talán gyűrűs, talán spirál; még nem lármáztam az öreg írógéppel, még aludt a ház, volt egy táskányi holmim, még ki sem csomagolva. A házban lakók nevettek rajtam, hogy annyit irkállok, kacarásztak egész este törökülésben, szőnyegekkel letakart matracokon, úgy rémlik, Pink Floyd-zene mellett. Én meg szidom magamat, hogy miért szállongok annyit, miért fogadom el a meghívásokat? Mert kell a honorárium, és mert szeretem azt, hogy kicsi, kényelmetlen és ideiglenes helyem van a repülőgépben. Jó, hogy már nem otthon vagyok, és még nem az úti célomon, ahova isten tudja, hogy miért mennék. Írtam egy szöveget, valaki lefordítja, majd felolvasom. Nyitott szájjal alszanak az utasok, a képernyőn valami kalandfilm merül a fényes homályba, az alig látható játékfilm színészei most borzalmasan elszörnyednek, szerencsére nem hallom őket. Üres fej, vörösbor, órák telnek el ebben az utazó bambaságban. Az Atlanti-óceán felett járunk Grönland és Izland között. Két szép, fekete nő száll ki

előttem a repülőgépből drága bundában. Emberek húzkodják a csomagjukat, kezükben papírpohár és valami olvasnivaló. Az egyik íves ajkú, talányos mosolyú nő dúdolgat. Amikor New Yorkban a repülőtérről a Grand Central Stationig vivő autóbusról a Negyvenkettedik utcában leszálltam, megmagyarázhatatlan vidámság fogott el, hosszan cipeltem a Negyvenkettedik utcában leszálltam, megmagyarázhatatlan vidámság fogott el, hosszan cipeltem a táskámat, mintha könnyű lenne, pedig nem volt az. Dúdolni támadt kedvem, mintha nemrég mentem volna el innen, s most a dolgok rendje szerint hazajöttem. Szomáliái taxisofőr vitt a szállodába, kérdezte, miről írok regényeket, ő már régóta együtt él a feleségével, és hűséges hozzá. Szép, mondom. *Yes, it's nice*, mondja ő is. Az egyetértés fokozhatatlan. Óriási és kicsi házak, emlékezetes a Broadway öntöttvas oszlopos homlokzatainak goromba szépsége a gömbfényű lámpák narancssárga megvilágításában. Felbukkan egy tűzfalon a vörös és sárga háromszögek sokemeletes freskója, és a hatalmas élelmiszerbolt, amelybe Jutka nem ment be, mert nem állhatta a padlófelmosószer szagát, és iszonyodott az áruk nagy tömegétől, inkább a koreai kis zöldségesnél, az olasz péknél és az ukrán hentesnél vásárolt.

[...]